

Волковська Я.В., аспірант
кафедри бухгалтерського обліку
*Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця*

ОГЛЯД ПІДХОДІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Волковська Я.В. Огляд підходів до організації управлінського обліку на підприємстві. У статті виділено основні етапи організації управлінського обліку на підприємстві, запропоновані різними науковцями. Встановлено доцільність та недоліки тих чи інших етапів, необхідність організації управлінського обліку на трьох рівнях управління, а також запропоновано додати до системи управлінського обліку трансфертне ціноутворення та контроль над трансакційними витратами.

Ключові слова: система управлінського обліку, організація управлінського обліку, центри відповідальності, витрати.

Волковская Я.В. Обзор подходов к организации управленческого учета на предприятии. В статье выделены основные этапы организации управленческого учета на предприятии, предложенные разными учеными. Установлены целесообразность и недостатки тех или иных этапов, необходимость организации управленческого учета на трёх уровнях управления, а также предложено добавить в систему управленческого учета трансфертное ценообразование и контроль над трансакционными затратами.

Ключевые слова: система управленческого учета, организация управленческого учета, центры ответственности, затраты.

Volkovska I.V. Research of the approaches to the management accounting organization at the enterprise. The main stages of management accounting organization at the enterprise are highlighted, which are proposed by various scientists, feasibility and disadvantages of different stages and the necessity of management accounting organization at three level of administration are determined, and also it is offered to add the transfer pricing and transaction costs control to the management accounting system.

Key words: managerial accounting system, managerial accounting organization, responsibility centres, expenses.

Постановка проблеми. Для керівництва є важливою достовірною та повною інформаційною базою для прийняття управлінських рішень, саме тому доцільно мати систему управлінського обліку на підприємстві. Слід відзначити, що окремі аспекти управлінського обліку завжди присутні на кожному підприємстві на тому чи іншому рівні, тому під час організації управлінського обліку необхідно розуміти, що менеджери хочуть отримати від системи управлінського обліку, чи присутні окремі елементи управлінського обліку та ін. Для цього треба побудувати систему управлінського обліку та виділити етапи його організації. Проте різні автори виділяють різноманітні етапи організації управлінського обліку, тому треба проаналізувати, які ж із них можуть бути під час організації управлінського обліку та їх доцільність. Це підтверджує актуальність цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями організації управлінського обліку на підприємстві займалися такі видатні вчені та економісти-практики, як Л.В. Нападовська, О.В. Карпенко, І.М. Белова, О.М. Калініна, С.Г. Мещеряков, Р.А. Алборов, Г.М. Ливенська, Т. Алієв та ін. Не

зменшуючи досягнення цих учених, слід відзначити, що в окремих дослідженнях не враховано ті чи інші аспекти системи управлінського обліку, тому доцільно виділити всі етапи, які пропонують різні науковці, для визначення у подальшому основних етапів організації управлінського обліку.

Постановка завдання. Метою роботи є виділення різних підходів до етапів організації управлінського обліку на підприємстві.

Об'єктом дослідження є система управлінського обліку на підприємстві.

Предметом дослідження є етапи організації управлінського обліку на підприємстві.

Виклад основних результатів. Система управлінського обліку може бути організована на трьох рівнях управління, проте для ефективного управління потрібна комплексна система управлінського обліку, яка б охоплювала всі три рівні. Це стосується і підприємств готельно-ресторанного комплексу, адже такі комплекси включають декілька суб'єктів господарювання, тому щоб отримати дані відносно всього комплексу, треба сформувати інформаційну базу на кожному об'єкті окремо і вже потім формувати консолідовану управлінську звітність, на під-

Виділення етапів організації управлінського обліку різними вченими

Етап	І.М. Белова [1]	О.М. Калініна, О.В. Каширіна, С.В. Післігіна [3, с. 55]	Л.В. Безкоровайна, Н.С. Пасенко [4, с. 56-41]	Ю.П. Зима [5, с. 150]	С.Г. Мецераков [6]	О.В. Карпенко [7, с. 36-64]	Р.А., Алборов, Г.М. Ливенська [8, с. 14]	Л.В. Нападовська [2, с. 80]	Т. Алієв [9, с. 30-32]	А.А. Муринов, А.В. Романенко, І.Л. Барінова [10]
Визначення цілей		+	+		+	+	+	+		+
Планування			+		+	+	+	+		+
Структуризація діяльності за бізнес-процесами з деталізацією до найнижчого рівня «господарська операція»								+		
Визначення об'єктів обліку витрат	+					+	+	+		
Поєднання прийнятих рішень, визначених цілей із наявними обліковою політикою та бухгалтерською практикою					+	+				
Визначення елементів методу управлінського обліку	+	+				+	+	+		
Розроблення методичного підґрунтя		+						+		
Розроблення робочого плану рахунків	+								+	
Виділення центрів відповідальності	+	+				+	+	+	+	+
Виділення місць виникнення витрат		+				+	+			
Визначення рамок проекту: масштаби, часові, якісні і кількісні		+								+
Визначення чіткого механізму взаємодії між центрами відповідальності, заохочення працівників		+				+	+	+	+	+
Перелік первинних документів	+				+	+		+	+	+
Графік документообігу	+				+	+		+	+	+
Процедурне документування			+							
Аналіз витрат			+			+		+		
Визначення переліку господарських операцій і встановлення взаємозв'язку між ресурсами й отриманими вигодами від економічної діяльності								+		+
Збирання баз розподілу			+							
Затвердження форм внутрішньої звітності та періодичність їх подання	+	+		+	+	+		+	+	+
Розроблення стандартів уведення інформації				+	+	+		+	+	
Вибір набору показників, які відображають результат виконання мети										+
Вибір програмного продукту для автоматизації управлінського обліку		+	+		+	+			+	+
Період тестування програмного продукту				+					+	+
Впровадження				+					+	+
Визначення складу облікових працівників та їх повноважень	+	+	+	+	+	+		+	+	+
Навчання працівників			+						+	+
Складання прогнозів і планів		+			+	+				+
Реалізація функцій обліку і контролю		+			+	+				
Розроблення алгоритмів взаємозв'язку з даними податкового та фінансового обліку								+		
Прийняття управлінських рішень		+			+					
Навчання керівництва			+							

ставі якої можна формувати чи коректувати стратегію бізнесу та приймати управлінські рішення.

І.М. Белова наголошує, що можна виділити два основних напрями побудови управлінського обліку: управлінський облік, спрямований на виробництво й удосконалення калькуляції, та облік, зорієнтований на ринок і вдосконалення методології прийняття управлінських рішень щодо ефективності витрат та якості продукції [1, с. 14–15].

При цьому Л.В. Нападівська зазначає, що основним об'єктом управлінського обліку є сукупність операцій, які, своєю чергою, викликають зміну запасів ресурсів, дебіторської та кредиторської заборгованості й, як наслідок, впливають на фінансові результати діяльності підприємства; їх можна розділити на такі основні види (типи):

- логістичні господарські операції, пов'язані із забезпеченням діяльності підприємства ресурсами, які викликають зміну складських запасів, кредиторської заборгованості та грошових коштів;
- виробничі операції, пов'язані з використанням ресурсів і виробництвом готової продукції, які зумовлюють зміну складських запасів;
- фінансові операції, пов'язані з надходженням грошових коштів за продукцію і погашенням заборгованості за отримані ресурси, що викликають зміну кредиторської заборгованості [2, с. 80].

Автором було проаналізовано літературу та встановлено, що різні науковці виділяють такі етапи організації управлінського обліку (табл. 1).

Проте, на думку автора, деякі етапи у наведених вище науковців або дублюються, або не стосуються управлінського обліку. Так, під час виділення цілей управлінського обліку автоматично визначаються й обмеження з рівнями системи управлінського обліку, тому виконання етапу «визначення рамок проекту: масштаби, часові, якісні і кількісні» призведе до зайвих витрат. Прийняття управлінських рішень узагалі не стосується організації управлінського обліку, а є наслідком використання інформації, отриманої на підставі даних управлінського обліку. Також не можна не відзначити, що деякі вчені (О.М. Калініна, Л.В. Безкоровайна, Н.С. Пасенко) роблять акцент на необхідності формування робочої групи, її навчання та мотивації; інші науковці (І.М. Белова) більш деталізовано виділяють процеси документування та формування звітності; також є роботи (Ю.П. Зима) щодо організації управлінського обліку з використанням інформаційних технологій, тому і більше уваги приділя-

ється саме вибору, тестуванню та впровадженню програмного продукту для ведення управлінського обліку.

С.Г. Мещеряков відзначає такий важливий етап, як установлення відповідності та поєднання запланованих результатів управлінського обліку щодо окремих елементів облікової політики та особливостей ведення бухгалтерського обліку на сьогоднішній день, адже, як уже відзначалося раніше, окремі елементи управлінського обліку завжди присутні на будь-якому підприємстві.

О.В. Карпенко для організації оперативного (поточного) управлінського обліку виділяє три види робіт: обліковий, аналітичний, нормування витрат, їх планування, оперативне регулювання та контроль [7, с. 36]. Однак якщо керівництво має за мету хоча б на деякий час організувати повноцінний управлінський облік на всіх рівнях, то треба враховувати всі аспекти, а не концентруватися чи на формуванні та аналізі витрат, чи на документуванні, чи на автоматизації, тобто необхідно застосовувати системний підхід до організації системи управлінського обліку.

Необхідно зазначити, що під час організації управлінського обліку на підприємствах готельно-ресторанного комплексу слід враховувати надання послуг між підрозділами (центрами відповідальності), тобто виникають трансакційні витрати та трансфертне ціноутворення. Крім того, для зведення даних одним з етапів управлінського обліку є консолідація управлінської звітності. Також слід зазначити, що під час побудови управлінського обліку на підприємстві зазвичай окремо виділяють поточний та стратегічний облік, тобто послідовності дій для формування системи управлінського обліку на всіх рівнях управління одночасно немає, тому важливим є віднесення етапу до того чи іншого рівня управління з виділенням центру відповідальності та виконання процесу, який закладається в етап.

Висновки. Таким чином, серед науковців є розподіл, на чому передусім треба зосереджувати увагу під час організації управлінського обліку. Це може бути акцентування чи на обліку витрат, чи на документуванні, чи на розробленні методичного забезпечення тощо, проте, на думку автора, важливим є врахування всіх аспектів управлінського обліку на всіх рівнях управління для формування найбільш повної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Напрямом подальших досліджень є побудова моделі організації управлінського обліку.

Список літератури:

1. Белова І.М. Теоретичні основи організації управлінського обліку в рослинництві / І.М. Белова // Міжнародний збірник наукових праць. – 2015. – Вип. 1(5). – Ч. 1. – С. 13–15.
2. Нападівська Л.В. Управлінський облік: значення та застосування у практичній діяльності вітчизняних підприємств в умовах ринкових відносин / Л.В. Нападівська // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 8–9. – С. 78–94.
3. Калініна О.М. Теоретичні основи управлінського обліку на підприємстві / О.М. Калініна, О.В. Каширіна, С.В. Післігіна // Економіка та управління підприємства машинобудівної галузі: проблеми теорії і практики. – 2012. – № 1. – С. 47–58.

4. Безкоровайна Л.В. Організаційне забезпечення системи управлінського на підприємстві / Л.В. Безкоровайна, Н.С. Пасенко // Економічний вісник НГУ. – 2009. – № 1. – С. 56–61.
5. Зима Ю.П. Розробка моделі управлінського обліку з використанням інформаційних технологій / Ю.П. Зима // Економічний аналіз. – 2015. – Т. 15. – № 2. – С. 148–153.
6. Мещеряков С.Г. Управление составом и структурой экономической информации / С.Г. Мещеряков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.cfin.ru/bandurin/article/sbrn05/13.shtml>.
7. Карпенко О.В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання : [монографія] / О.В. Карпенко. – Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. – 341 с.
8. Алборов Р.А. Управленческий учет затрат по центрам ответственности в производственных организациях : [монография] / Р.А. Алборов, Г.Н. Ливенская. – Ижевск : Удмуртский университет, 2013. – 108 с.
9. Алиев Т. Управленческий учет расходов по центрам ответственности на предприятиях ресторанного хозяйства / Т. Алиев // Академия гостеприимства. – 2014. – № 3. – С. 28–32.
10. Мурынов А.А. Постановка и реструктуризация управленческого учета в организации / А.А. Мурынов, А.В. Романенко, И.Л. Баринава [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.management.com.ua/finance/fin035.html>.

УДК 657:631.11

Карпенко Є.А., к. е. н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
Вищій навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»

ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ ТА ЧЛЕНІВ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Карпенко Є.А. Облік та оподаткування оплати праці найманих працівників та членів фермерських господарств. У статті розглянуто особливості обліку та оподаткування оплати праці у фермерських господарствах. Досліджено стан обліку оплати праці у фермерських господарствах Полтавської області. Проведено порівняння нормативно-правового регулювання, обліку та оподаткування розрахунків з оплати праці членів фермерських господарств, найманих працівників та фізичних осіб, що надають послуги за цивільно-правовими договорами.

Ключові слова: фермерське господарство, члени фермерського господарства, наймані працівники, трудовий договір.

Карпенко Е.А. Учет и налогообложение оплаты труда наемных работников и членов фермерских хозяйств. В статье рассмотрены особенности учета и налогообложения оплаты труда в фермерских хозяйствах. Исследовано состояние учета оплаты труда в фермерских хозяйствах Полтавской области. Проведено сравнение нормативно-правового регулирования, учета и налогообложения расчетов по оплате труда членов фермерских хозяйств, наемных работников и физических лиц, оказывающих услуги по гражданско-правовым договорам.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, члены фермерского хозяйства, наемные работники, трудовой договор.

Karpenko E.A. Accounting and taxation of remuneration of employees and members of the farms. In the article the peculiarities of accounting and taxation of wages in the farms. Investigated the status of the accounting wages in the farms of Poltava region. Comparison of legal regulation, accounting and tax payments to pay farmers members, employees and individuals providing services under civil contracts.

Keywords: farm, farm members, hired workers, contract of employment.

Постановка проблеми. Розвиток галузі, що є однією з найбільш важливих в економіці України, потребує якісних перетворень, спроможних забезпечити підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та продовольчу безпеку держави [1, с. 73]. Реалізація цих завдань потребує формування інформаційної сис-

теми, адаптованої до сучасних запитів, яка відповідає міжнародним принципам, підтверджує інвестиційну привабливість галузі та забезпечує ефективно управління нею. Основою інформаційної системи є бухгалтерський облік, який є підґрунтям для формування бюджету та прийняття управлінських рішень.